

In de afgelopen weken zijn wij als gemeente bezig geweest met het onderwerp: '**Twijfel als geestelijke groei**'. Na een dienst met dit thema werd het onderwerp verder besproken op een aantal groothuisbezoeken. Hieronder volgt de tekst van de preek.

Voor wie zich verder wil verdiepen in dit onderwerp:

W.G. Rietkerk, In dubio, handboek voor twijfelaars, Novapres Zutphen 2000.

Preek met als schriftlezingen: Psalm 13; Marcus 9:19-29; Jacobus 1:2-7, 13-15.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Als je een wasmachine gaat kopen, kun je erg twijfelen of je de energie- en waterbesparende wasmachine zal kopen, die een paar honderd gulden duurder is, of de goedkopere die het waarschijnlijk ook goed zal doen.

Je hinkt op twee gedachten:

Zal ik in dit geval kiezen voor mijn eigen portemonnee, of voor het milieu?

Misschien is kiezen voor het milieu op de lange duur ook wel goed voor mijn portemonnee..., maar dat weet je niet zeker. Dit is een voorbeeld van twijfel waar de meeste mensen zonder problemen wel uitkomen. Je kunt je dilemma aan de verkoper voorleggen en hij zal je vast een goed advies geven. Maar als het over geloofszaken gaat, lijkt er vaak nog een taboe over twijfel te liggen. Wie twijfelt, houdt zich in gezelschap maar liever stil. Geloofsonzekerheid wordt vaak weggestopt. Het lijkt of twijfel als zonde wordt beschouwd. Maar er kan ook nog iets anders meespelen. Slikken we misschien ook onze twijfels in omdat we bang zijn dat als we de twijfel uitspreken, en dus wat meer ruimte geven, dat ons geloof dan hoe langer hoe onzekerder zal worden? Van het een komt misschien wel het ander: het bekende domino-effect. Koste wat het kost zullen we proberen ons geloof overeind te houden.

Maar dan hebben we vast ook ervaren dat twijfel zich niet weg laat stoppen: het komt steeds weer terug. Het knaagt, het zeurt. het klopt als een zwerende vinger. En daarom moet je er wat mee doen. Twijfel is een envelop zonder afzender. Die moet je openmaken om te zien waar het vandaan komt, van welke aard de twijfel is. Want twijfel is echt niet zo gevaarlijk en slecht als we wel denken. Wie een wetenschappelijke opleiding heeft gehad, leert zichzelf een kritische houding aan. Je leert zelfs bij op het eerste gezicht vanzelfsprekende dingen te vragen: Is dat wel zo? En hoe komt dat dan? Is er ook nog een andere verklaring mogelijk?

En juist deze aangeleerde twijfel wordt dan een bron van beter begrip. Deze twijfel is een creatief: het leidt tot beter inzicht. Maar als een van die vragen onbeantwoord blijft, en als het bovendien om iets fundamenteels gaat, is het existentiële twijfel geworden.

Een twijfel die je hele existentie, je hele bestaan raakt.

Bijvoorbeeld: Is God wel almachtig? Waarom vervult God zijn belofte niet? Klopt het wel wat er in de bijbel staat?

Dat zijn de vragen van Psalm 13: Is God mij soms vergeten?

Ziet Hij niet hoe anderen spotten met mijn geloof, omdat ik er nu geen steun aan

heb?

Waarom krijg ik geen duidelijk teken van God?

Dát zijn vragen waar je van wakker kunt liggen, die je soms maandenlang bezig kunnen houden. Deze existentiële twijfel gaat diep, maar hoeft daarom nog niet weggestopt te worden. Deze twijfel is op zichzelf ook niet verkeerd, maar wel spannend. Hoe je ermee omgaat kan verkeerd zijn. Als je deze vragen probeert te verdringen ondermijnt je je relatie tot God. Twijfel is een aangevochten geloof. Dus er is nog een band met God, anders stelde je deze vragen niet meer.

Maar door ze weg te stoppen, leg je je erbij neer dat er geen antwoord op is. Dus God wordt onbegrijpelijker voor je en zo onthoud je jezelf de mogelijkheid om toch weer boven die twijfel uit te komen. Onderhuids knaagt de twijfel verder en maakt je geloof doffer en doffer.

Een andere verkeerde manier van omgaan met twijfel is het koesteren van die onzekerheid.

Het klinkt misschien vreemd in de oren, maar sommige mensen scheppen er heimelijk behagen in altijd maar hun twijfel rond te bazuinen zonder er ooit mee verder te komen. Het lijkt een manier van aandacht vragen zonder hulp te willen aanvaarden. Ook dat kan niet de bedoeling zijn. De beste reactie op twijfel is om het eerlijk onder ogen te zien en er wat mee te doen. Twijfel is een hindernis die je moet nemen, zeg maar een mistbank, waar je met aangepaste snelheid en grotere alertheid doorheen moet. Maar als je erdoorheen bent, als je de zekerheid teruggevonden hebt, ben je gegroeid in je geloof, ben je misschien wel zekerder dan eerst. Dat is wat Jacobus volharding noemt. Je geloof krijgt meer conditie, meer uithoudingsvermogen.

Met het thema 'Twijfel als geestelijke groeipijn' willen we twijfel dus positief benaderen, als een uitdaging, een kans. Twijfel is iets waar je wat mee moet doen.

En om goed te weten wat je moet doen, is het nodig om te weten dat er verschillende soorten twijfel bestaan. U weet misschien wel dat een mens geestelijk drie vermogens heeft: denken, voelen en willen.

Op elk van die drie gebieden kan de twijfel toeslaan: in ons verstand, in onze wil en in ons gevoel. En elke soort twijfel heeft een andere aanpak nodig. Soms brengt de wetenschap ons geloof in het nauw. Sommigen van ons hebben vroeger misschien geleerd dat de aarde volgens de bijbel nog maar 6000 jaar oud is, maar de evolutietheorie heeft het over miljoenen jaren...

Of we lezen van wonderen in de bijbel, maar onze ervaring en onze kennis van natuurwetten zegt dat dat niet kan... Waar kies je dan voor, voor de bijbel of de wetenschap? We willen nog wel aanvaarden dat het geloof het verstand te boven gaat, maar dat het het verstand ronduit tegensprekt gaat velen gewoon tever. En dan helpt het echt niet om maar te blijven aandringen: Geloof het nou maar gewoon, ook al snap je het niet! Want God verwacht van ons dat we Hem ook liefhebben met heel ons verstand. We mogen ons verstand niet op nul zetten.

Nu kunnen we veel geloofszaken niet bewijzen in de wetenschappelijke zin van het woord, maar je kunt wel op zoek gaan naar meer argumenten die het geloof in elk geval aannemelijker maken voor het verstand. Er zijn tegenwoordig veel, goed leesbare boeken van mensen die God liefhebben met hun verstand. Als je niet alleen met je verstand, maar ook met je gevoel naar de schepping kijkt, kun je je toch verwonderen over wat je ziet. En dan is de conclusie niet ver dat er wel iemand groter dan wij achter moet zitten. Of als je het wonder van de opstanding neemt, zijn er veel argumenten die de opstanding op z'n minst aannemelijk maken:

Het graf was leeg.

En als de schriftgeleerden, die niet wilden geloven dat Jezus is opgestaan, wilden bewijzen dat dat niet waar was, hoefden ze toch maar het dode lichaam van Jezus te tonen, maar dat konden ze niet. En de verschijningen van Jezus kun je afdoen als inbeelding van de discipelen, maar Jezus is ook een keer verschenen aan 500 mensen tegelijk. En een hallucinatie van meer dan 500 mensen tegelijk is wel erg onwaarschijnlijk. En Thomas, die het niet kon geloven, kreeg de tekenen van de kruisiging te zien, hij mocht Jezus zelfs aanraken. Zo zijn er argumenten genoeg op een rij te zetten om de opstanding op z'n minst aannemelijk te maken.

Dus als we te maken hebben met verstandstwijfel is de beste remedie daartegen: betere informatie. Door er intensiever mee bezig te gaan kun je opeens geraakt worden door de werkelijkheid die God is. Dan heb je geen verdere argumenten meer nodig.

Maar twijfel op het gebied van de wil is een veel lastiger vorm van twijfel Want dat betekent eigenlijk dat iemand zijn twijfel koestert, dat iemand halsstarrig vasthoudt aan zijn onzekerheid. En niemand zal zomaar willen toegeven dat hij niet overtuigd wil worden. Daarom is de bijbel soms ronduit veroordelend naar twijfel toe. Jacobus zegt: je moet God er niet de schuld van geven, het komt bij jezelf vandaan. Als we kijken naar de vader van het bezeten kind in Marcus 9, merken we dat hij echt wel wil geloven, maar het niet kan voor zijn gevoel. De ervaring die hij al zo vaak heeft opgedaan bij andere hulpverleners, en nu ook met Jezus' discipelen, zeggen hem dat het hopeloos is. Daarom zegt hij: 'Ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp!' Hij wil het echt wel. Terwijl iemand die niet wil, vaak zegt: Ik kan het niet geloven.

Maar om deze vorm van twijfel recht te doen, moeten we wel erkennen dat je in alle eerlijkheid kunt denken dat je de stap niet kan maken. De enige remedie tegen twijfel van de wil is daarom gewoon gehoorzaamheid. Je kunt het vergelijken met een medicijn waarvan je de werking niet begrijpt en die je ondanks dat gebruikt omdat het helpt. Er zijn mensen die voor een grote beslissing, bijvoorbeeld hun huwelijksdag, of het kopen van een huis, of het beginnen aan een nieuwe baan, enorm gaan twijfelen. Zelfs al hebben ze alle voordelen, alle goede argumenten op een rij, toch slaat de twijfel heftig toe. Dat kan dramatisch zijn, en toch gaat het dikwijls over zodra de handtekening is gezet. Daarom is bij wiltwijfel de beste remedie de aansporing: Doe het nou maar! Waag deze stap! Geef God nou je vertrouwen! Achteraf zul je ervaren dat Hij het waard is.

We kunnen hierbij denken aan Mozes die geroepen wordt om het volk Israël te bevrijden uit Egypte. Hij heeft het ene bezwaar na de andere, totdat de HEER hem

geen tegemoetkoming meer geeft, dan alleen zijn naam als garantie: Ik ben die Ik ben. Waag het daar nu maar mee.

En tenslotte bestaat er ook nog zoiets als twijfel op het gebied van je gevoel. Ondanks een goed inzicht en ondanks de wil om er voor de volle 100% voor te gaan, kunnen we toch nog twijfelen. We lezen van de stokoude Jacob, toen hij hoorde dat zijn zoon Jozef nog leefde, dat zijn hart er koud onder bleef. Te vaak is zijn hoop de grond in geboord. Nu kan hij het niet meer geloven... totdat hij tekenen krijgt: wagens en paarden die uit Egypte zijn meegekomen. En zo lezen we van de discipelen die de opgestane Heer ontmoetten, dat zij het van blijdschap niet konden geloven.

Telkens gaat het om een ander gevoel dat het geloof in de weg staat. En dat kunnen allerlei gevoelens zijn. Er kunnen dingen in je leven gebeurd zijn waardoor je je vertrouwen niet zo gemakkelijk meer weggeeft, en dat kan zijn weerslag hebben op je geloof. Een trauma kan je geloofszekerheid in de weg staan, of een minderwaardigheidsgevoel, of overspannenheid. Heel veel gevoelswijfel gaat terug op teleurstellingen. En het valt op dat deze vorm van twijfel in de bijbel met veel begrip benaderd wordt. Als Elia na een indrukwekkende overwinning op de Baälsgodsdienst door een kleinigheid toch zwaar depressief raakt, zien we hoe voorzichtig een engel hem eerst wakker maakt en laat eten. Hij mag ook gerust weer in slaap vallen. En 40 dagen later krijgt hij pas de vraag wat eraan schort. En in de brief van Judas lezen we: 'Wees barmhartig jegens sommigen die twijfelen.' Gevoelens laten zich niet dwingen. Het gevoel dat je dwars zit, moet je verkennen en verwerken, en dat vraagt tijd. Als je teleurgesteld bent, moet je je afvragen of je verwachtingen wel reëel waren. Veel van deze twijfels ontstaat door een verkeerd godsbeeld. Eerst moet er innerlijk wat genezen voordat je weer je vertrouwen kan geven.

Daarom moeten we bij gevoelswijfel met veel geduld laten zien dat er eigenlijk geen reden is te twijfelen. Dus: de ene twijfel is de andere niet.

Bij verstandelijke twijfel moet je niet aankomen met: Geloof het nou maar!

En bij gevoelswijfel zijn duizend verstandelijke argumenten nog niet afdoende.

Bij verstandstwijfel helpt vooral een heldere argumentatie.

Als de twijfel eigenlijk neerkomt op onwil, kan alleen gehoorzaamheid de onzekerheid wegnemen. En bij twijfel die op het gevoel vastzit, is een verwerking van dat gevoel nodig en dat vraagt veel tijd, liefde en geduld.

Maar één ding is zeker: We kunnen veel meer vreugde aan ons geloof beleven als we de aard van onze twijfel kunnen herkennen en er daadwerkelijk wat aan gaan doen.

Beschouw het als geestelijke groeipijn: het doet zeer, het is moeilijk, maar je kunt erdoor groeien.

Beschouw het als een uitdaging in plaats van als een belemmering. Want: Gij zult de HEER uw God liefhebben met heel uw verstand, heel uw hart, en heel uw kracht.

Zeg maar: met hoofd, hart en handen. Met verstand, wil en gevoel.

Amen.

P.A. Broere